

ХУЛОСАИ

ШҶҶРОИ ДИССЕРТАТСИОНИИ 6D. КОА-028-И НАЗДИ ДОНИШГОҶИ ДАВЛАТИИ ОМжЗГОРИИ ТОЧИКИСТОН

БА НОМИ САДРИДДИН АЙНӢ

дар бораи диссертатсия барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯи ихтисос, аз рӯи ихтисоси 6D021300 - Забоншиносӣ (6D0205011 - Забоншиносии қиёсӣ-таърихӣ, типологӣ ва муқоисавӣ)

Парвандаи аттестатсионии № 30

Қарори ШҶҶРОИ диссертатсионӣ аз 4 марти соли 2020

Дар бораи ба шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон, Бойматова Дилрабо Меликмуродовна додани дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисос, аз рӯи ихтисоси 6D021300 - Забоншиносӣ (6D0205011 - Забоншиносии қиёсӣ-таърихӣ, типологӣ ва муқоисавӣ).

Диссертатсияи Бойматова Дилрабо Меликмуродовна дар мавзӯи «Тахлили муқоисавии воҳидҳои фразеологӣи тоҷикӣ ва фаронсавӣ (дар намунаи асл ва тарҷумаи романи «Духтари оташ»-и Чалол Иқромӣ ва повести «Бегона»-и Албер Камю)» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯи ихтисос, аз рӯи ихтисоси 6D021300 - Забоншиносӣ (6D0205011 - Забоншиносии қиёсӣ-таърихӣ, типологӣ ва муқоисавӣ) аз тарафи ШҶҶРОИ диссертатсионии 6D.КОА-028-и назди Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ (ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 121) барои химоя пазируфта шудааст.

Диссертант Бойматова Дилрабо Меликмуродовна, соли таваллудаш 1990, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Аз сентябри соли 2018 ба ҳайси ассистент дар кафедраи забони франсавии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ кор мекунад.

Диссертатсия дар кафедраи забони франсавӣ ба анҷом расидааст.

Роҳбари илмӣ: Султонов Мирзоҳасан Баратович, доктори илмҳои филологӣ, узви вобастаи АИ Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Муқарризони расмӣ:

Маҳмадҷонов Олимҷон Обидҷонович, доктори илмҳои филологӣ, муовини ректор оид ба илм ва инноватсияи Донишкадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улугзода (дар айни замон Раиси Кумитаи забон ва истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон)

Ҷумаев Туйҷибой Боқиевич, номзади илмҳои филологӣ, дотсенти кафедраи забонҳои хориҷии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Муассисаи пешбар: Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав

Дар тақризи муассисаи пешбар - Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав омадааст: «Давраи истиқлолият ба мо имкон медиҳад, ки ба таҳқиқи илмии масъалаҳои гуногуни забоншиносӣ аз диди нав назар намоем, зеро забон дар ҳоли ташаккул буда, ба муроқибатҳои илмӣ ниёз дорад. Махсусан, дар илми забоншиносии муосири тоҷик пажӯҳиши муқоисавии забонҳо яке аз масъалаҳои муҳим ва қобили таваҷҷӯҳ мебошад. Аз ҷумла баррасии воҳидҳои фразеологӣ забони тоҷикӣ ва муқоиса бо забонҳои хориҷӣ аз ҳар ҷиҳат ниёз ба таҳқиқи илмӣ дорад.

Ба масъалаи баррасии воҳидҳои фразеологӣ таваҷҷӯҳ шудааст, ки осори олимони машҳур, аз қабилҳои Ш. Балли, В.Г. Гак, В.В. Виноградов, А.Г. Назарян, С.В. Ретскер, Г.Г. Соколова, И.Н. Тимескова, Ю.А. Рубинчик, С.В. Хушенова, И. Ҳасанов, Ҳ. Мачидов, Морис Ра, Пиер Оиро, Ален Рей, Софи Шант гувоҳи ҳамин маънӣ аст.

Аз ин нигоҳ, диссертатсияи Бойматова Дилрабо Меликмуродовна дар мавзӯи «Таҳлили муқоисавии воҳидҳои фразеологӣ тоҷикӣ ва фаронсавӣ (дар намунаи асл ва тарҷумаи романи «Духтари оташ»-и Ҷалол Иқромӣ ва повести «Бегона»-и Албер Камю)» маҳз ба ҳамин масъалаи мубрами илмӣ бахшида шудааст, ки қобили дастгирӣ аст.

Мавзӯе, ки дар диссертатсия мавриди пажӯҳиш қарор гирифтааст, бешубҳа мубрам буда, барои илми забоншиносии муосири тоҷик аз аҳаммияти махсуси илмӣ-назаривӣ ва амалӣ бархурдор аст. Дар илми забоншиносии тоҷик ба таври муқоиса таҳқиқ намудани воҳидҳои фразеологӣ дар забонҳои тоҷикӣ ва фаронсавӣ таҳқиқоти тоза маҳсуб мешавад.

Зимни таҳлилу таҳқиқи муқоисавии воҳидҳои фразеологӣ забонҳои тоҷикӣ ва фаронсавӣ дар намунаи романи «Духтари оташ» ва повести «Бегона» муаллифи диссертатсия тарҷумаи воҳидҳои фразеологӣ асарҳои мазкурро ба се қисмат, яъне ҳаммаъноии воҳидҳои фразеологӣ тоҷикӣ дар забони фаронсавӣ; тарҷумаи воҳидҳои

фразеологгии тоҷикӣ ба забони фаронсавӣ аз рӯйи маъно ва тарҷумаи таҳтуллафзии воҳидҳои фразеологгии тоҷикӣ ба забони фаронсавӣ тақсими карда, барои тақвияти андешаҳои зикршуда намунаҳо оварда, онҳоро таҳлил намудааст.

Дар маҷмӯъ, метавон гуфт, ки муаллифи диссертатсия мақсаду вазифаҳои дар пеш гузоштаашро комилан иҷро кардааст ва як қори пурра ва пухтаи илмиро пешниҳод намудааст, ки ба талаботи қорҳои диссертатсионӣ пурра муносиб ва мувофиқ мебошад.

Дар баробари дастовардҳои муҳимми зикршуда диссертатсия аз камбудиву норасоӣҳо низ ҳолӣ нест, ки зикри онҳо барои тақмили минбаъдаи диссертатсия хеле муфиданд, аз ҷумла:

- дар муқаддимаи диссертатсия дараҷаи омӯзиши мавзӯи баррасишуда сатҳӣ ба назар мерасад;

- ба таври илмӣ ҳаматарафа тадқиқу таҳқиқ намудани масъалаҳои нишондодашудаи диссертатсия иқтибосоти зиёде аз маводҳои бадастомада айнан ва мазмунан оварда шудааст, вале бар ҳилофи талаботи таҳияи диссертатсияҳои илмӣ саҳифаҳои онҳо нишон дода нашудааст (саҳ.18, 19, 26, 117, 119, 120, 122...);

- дар зербоби якуми боби дууми диссертатсия «Таърихи навишташудани романи «Духтари оташ»-и Чалол Иқромӣ» дар баробари он ки маълумот дар бораи таърихи навиштани романи мазкур меравад, инчунин мавзӯи асосӣ, аҳаммияти тарбиявию маърифатӣ, истифодаи воҳидҳои фразеологӣ, зарбулмасалу мақолҳои роман ба қадри имкон зикри худро ёфтаанд;

- зербоби якуми боби сеюм «Шухрати ҷаҳонии повести «Бегона»-и Албер Камю» дар баробари таҳқиқи шухрати ҷаҳонии повест, дар бораи зиндагиномаи нависанда, тарҷумаи асари мазкур бо забонҳои гуногун, таҳқиқотҳои анҷомдодашуда доир ба асар ва мавзӯи асосӣ, қаҳрамони марказии он Мерсо сухан рафтааст. Аз ин рӯ, ба фикри мо, номи мавзӯҳои зербобҳо ба таълифот на чандон ба ҳам мувофиқат мекунанд;

- дар зербоби сеюми боби сеюм монандӣ ва гуногунии воҳидҳои фразеологгии забонҳои тоҷикӣ ва фаронсавӣ дар намунаи романи «Духтари оташ»-и Чалол Иқромӣ ва повести «Бегона»-и Албер Камю таҳқиқ шудаанд, ҳамчунин дар бораи зарбулмасал ва мақолҳои рӯйи қор омадаи асарҳои мазкур низ маълумот меравад, вале хуб мешуд, ки барои зарбулмасалу мақолҳо зербоби алоҳида ҷудо карда мешуд;

- рӯйхати адабиёти истифодашуда ба талабот пурра ҷавобгӯ нест. Хуб мешуд, ки рӯйхати луғату фарҳангҳо алоҳида нишон дода мешуданд;

- дар диссертатсия фикрҳои такрор, хатоҳои имлоӣ, китобат ва

техникӣ (сах. 8, 14, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 45, 46, 90, 162 ...) ба назар мерасанд, ки ислоҳи онҳо ба манфиати кор хоҳад буд.

Дар маҷмӯъ, норасоии номбаршуда ба ҳеҷ ваҷҳ аҳамияти таҳқиқоти анҷомдодашударо ҳалалдор намесозанд, зеро аксари онҳо хусусияти таҳририю тавсиявӣ дошта, ислоҳшавандаанд ва ба мазмуну муҳтавои диссертатсия ва дастовардҳои илмии муҳаққиқ таъсири ҷиддӣ намерасонанд».

Диссертатсияи Бойматова Дилрабо Меликмуродовна дар мавзӯи «Таҳлили муқоисавии воҳидҳои фразеологӣи тоҷикӣ ва фаронсавӣ (дар намунаи асл ва тарҷумаи романи «Духтари оташ»-и Ҷалол Иқромӣ ва повести «Бегона»-и Албер Камю)» барои дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисос, аз рӯи ихтисоси 6D021300 - Забоншиносӣ (6D0205011 - Забоншиносии қиёсӣ-таърихӣ, типологӣ ва муқоисавӣ) таҳқиқоти анҷомёфта махсуб гардида, ҷавобгӯ ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аст ва муаллифи он Бойматова Дилрабо Меликмуродовна сазовори дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD)-доктор аз рӯи ихтисос, аз рӯи ихтисоси 6D021300 - Забоншиносӣ (6D0205011 - Забоншиносии қиёсӣ-таърихӣ, типологӣ ва муқоисавӣ) мебошад.

Диссертант 7 мақола ба таъъ расонидааст, ки 4-тои он дар маҷаллаҳои тақризшаванда ҷоп шудааст ва 3 номгӯи дигар фарогири мавзӯъ ва муҳтавои асосии диссертатсия буда, дар маҷмӯаҳои илмӣ ба таъъ расидаанд. Номгӯи муҳимтарин корхое, ки муҳтавои асосии диссертатсияро инъикос менамоянд, чунин аст:

1. Бойматова, Д.М. Муқоисаи ибораҳои рехтаи романи «Духтари оташ»-и Ҷалол Иқромӣ дар забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва фаронсавӣ /Д.М. Бойматова // Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ. – Душанбе. – 2014. - №3 (58-2). – С. 310-315 (ба забони тоҷикӣ).
2. Бойматова, Д.М. Таҳлили услубию бадеии баъзе ибораҳои рехта ва зарбулмасалу мақолҳои романи «Духтари оташ» ва тарҷумаи онҳо /Д.М. Бойматова // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. – Душанбе. – 2017. - №4/1. – С. 50-55 (ба забони тоҷикӣ).
3. Бойматова, Д.М. Корбасти воҳидҳои фразеологӣ ва зарбулмасалу мақолҳои ифодакунандаи ранг дар забонҳои тоҷикӣ ва фаронсавӣ /Д.М. Бойматова // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. – Душанбе. – 2017. - №4/7. – С. 29-33 (ба забони тоҷикӣ).
4. Бойматова, Д.М. Таҳлили муқоисавии воҳидҳои фразеологӣи романи «Духтари оташ»-и Ҷалол Иқромӣ аз рӯи маъно /Д.М. Бойматова //

- Паёми Донишгоҳи омӯзгорӣ. – Душанбе. – 2017. - №5 (72). – С. 90-94 (ба забони тоҷикӣ).
5. Бойматова, Д.М. Таҳлили услубию бадеии ибораҳои рехтаи романи «Духтари оташ» ва тарҷумаҳои он /Д.М. Бойматова // Маводи конференсияи илмӣ-назариявии Ҷумҳуриявӣ бахшида ба 50-солагии шуъбаи забони франсавӣ. – Душанбе. – 2014. – С. 112-119 (ба забони тоҷикӣ).
 6. Бойматова, Д.М. Ибораҳои фразеологӣи забони франсавӣ бо артиклҳои номуайянии «un, une, des» ва шакли ифодаи онҳо дар забонҳои тоҷикӣ ва русӣ /Д.М. Бойматова // Маҷаллаи илмӣ-омӯзишии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни «Муҳаққиқ» № 15 (15). – Душанбе. – 2016. – С. 68-73 (ба забони тоҷикӣ).
 7. Бойматова, Д.М. Таҳлили муқоисавии воҳидҳои фразеологӣи романи «Духтари оташ»-и Ҷалол Иқромӣ аз рӯи маъно /Д.М. Бойматова // Конференсияи илмӣ-амалии Ҷумҳуриявӣ. – Душанбе. – 2017. – С. 72-77 (ба забони тоҷикӣ).

Ба автореферати диссертатсия тақризи зерин ворид шудаанд:

Мухторов Зайнидин Мухторович – доктори илмҳои филологӣ, директори Пажӯҳишгоҳи идоракунии давлатӣ ва хизмати давлатии Донишқадаи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Тақризи мусбат буда, дар он зикр карда мешавад, ки мавзӯи диссертатсияи Бойматова Дилрабо Меликмуродовна аз нуқтаи назари илми филологияи муосири кишварамон бисёр аҳамиятнок ҳисобида шуда, дар ҳаллу фасл намудани бисёр масъалаҳои марбут ба ибора ва иборасозӣ, воҳидҳои фразеологӣ ҳангоми тарҷума кӯмак мерасонад.

Дар баробари ин хулосаҳои мухтасари кори диссертатсионӣ, ки бо забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ дар охири автореферати диссертатсия оварда шудаанд, тибқи талаботи ҷорӣи Комиссияи олии атестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия гардида, моҳияти илмии диссертатсияи мазкурро ба таври фишурда инъикос менамоянд.

Сарфи назар аз ҳама муваффақият ва дастовардҳо дар автореферати диссертатсия баъзе камбудӣ ва норасоӣҳо ба назар расиданд, ки номбар намудани онҳо ба ғоидаи кор хоҳад буд:

- дар автореферати диссертатсия ғалатҳои имлоиву китобатӣ ба назар мерасанд;

- дар баъзе саҳифаҳои диссертатсия маводи фразеологӣи забони тоҷикӣ дар шакли шева оварда шудааст.

Тӯраев Б.Б. – номзади илми филология, ходими калони илмии Институти забон ва адабиёти ба номи Абӯабдулло Рӯдакии АИ ҶТ. Тақриз мусбат буда, муқарриз қайд мекунад, ки даҳсолаҳои охир илми забоншиносии тоҷик рушд карда истода, муҳаққиқони забоншиносии тоҷик ба масъалаҳои муосири илми забоншиносӣ, аз ҷумла этнолингвистика, ономастика, сотсиоллингвистика, лингвистикаи гендерӣ, забоншиносии муқоисавӣ, матншиносӣ, калимасозӣ ва ғайра машғуланд.

Диссертатсияи таҳқиқотии Бойматова Дилрабо Меликмуродовна низ дар риштаи илми забоншиносии қиёсӣ таърихӣ, типологӣ ва муқоисавӣ буда, ба мавзӯи «Таҳлили муқоисавии воҳидҳои фразеологӣ тоҷикӣ ва фаронсавӣ (дар намунаи асл ва тарҷумаи романи «Духтари оташ»-и Ҷалол Иқромӣ ва повести «Бегона»-и Албер Камю)» бахшида шудааст. Дар рисола ва автореферат қайд мегардад, ки бори нахуст дар илми забоншиносии муосири тоҷик таҳлили муқоисавии воҳидҳои фразеологӣ дар забонҳои тоҷикӣ ва фаронсавӣ дар асоси романи «Духтари оташ»-и Ҷалол Иқромӣ ва повести «Бегона»-и Албер Камю)» ва тарҷумаҳои онҳо мавриди таҳқиқ қарор дода мешавад.

Чуноне ки аз муҳтавои автореферати рисолаи муҳаққиқи ҷавон бармеояд, ҷанбаи назариявии қисмати фразеологияи забонҳои тоҷикӣ ва фаронсавӣ хеле хуб матраҳ шудааст.

Дар баробари муваффақиятҳои қор, дар автореферати диссертатсияи унвонҷӯ баъзе ғалатҳо ва камбудии ҷузъӣ роҳ ёфтаанд, ки зикри онҳо ба ғоидаи қор ҳоҳад буд, аз ҷумла:

- дар автореферат ягон ишорае нисбати маъхазҳои истифодашудаи илмӣ дида намешавад;

- дар саҳифаҳои се, чор, сздаҳ ва ҳабдаҳуми автореферат ғалатҳои имлоӣ ва китобӣ роҳ ёфтаанд;

- дар охири автореферат рӯйхати асарҳои муҳими илмии истифодашуда вуҷуд надорад. Тақриз мусбат аст.

Калонова Махина Ҷумъабоевна – номзади илмҳои филологӣ, омӯзгори кафедраи забони тоҷикии МДТ «ДДТТ ба номи Абуалӣ ибни Сино». Тақриз мусбат буда, дар он қайд шудааст, ки дар муҳити илмӣ, воҳидҳои фразеологиро ҳазинаи ганҷинаи бебаҳои манбаи дониши забонӣ меноманд, чунки дар симои воҳидҳои фразеологӣ на танҳо хусусиятҳои муҳталифи забони ҳозира, балки хусусиятҳои луғавию семантикии забон дар аҳди бостон: калимасозӣ, роҳҳои ташаккули таркибҳои фразеологӣ ва таҳаввулоти забонро мушоҳида намудан мумкин аст. Пажӯҳиши ин соҳа басо муҳим буда, имкон медиҳад, ки бо вижагиҳои луғавию семантикии воҳидҳои фразеологӣ аз наздик шинос шавем.

Бо вучуди он, дар рисола баъзе камбудихо ба назар мерасанд, ки зикри онҳо барои беҳбудии сифати қор дар мавриди қорҳои минбаъда ва чопи рисола аз манфиат холи нест, аз ҷумла:

- хуб мешуд, дар рисола асрҳо бо рақамҳои римӣ ишора шаванд, на бо ҳарф (сах. 16);

- дар фишурдаи рисола ғалатҳои имлоиву китобатӣ ба назар мерасанд (сах., 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16...).

Элназаров Баҳодур – номзоди илмҳои филология, сармуаллими кафедраи ИНШХ-и забони русии ДДХ ба номи акад. Б. Ғафуров. Тақризи мусбат буда, дар он қайд шудааст, ки дар илми забоншиносии тоҷик то ба ҳол масъалаи омӯзиши воҳидҳои фразеологӣ мавқеи муҳимро касб менамояд ва омӯзиши чунин воҳидҳо дар муқоиса барои ҳалли баъзе масъалаҳои печидаи забонҳои муқоисашаванда мусоидат менамояд.

Воҳидҳои фразеологӣ, ки дар асарҳои номбурда хеле фаровон қорбаст гардидаанд, муаллифи диссертатсияро водор намудааст, ки асарҳои зикргардида дар шакли муқоиса таҳлил ва баррасӣ намояд. Дар ин рисола ду масъалаи илми забоншиносӣ, яъне таҳлил ва муқоисаи воҳидҳои фразеологӣ дар ду забон мавриди омӯзиш қарор гирифтааст. Дар як нигоҳ аз рӯи автореферати диссертатсияи Бойматова Дилрабо Меликмуродовна ба хулосае омадан мумкин аст, ки муаллиф аввалин бор дар илми забоншиносии тоҷик воҳидҳои фразеологиро дар забонҳои тоҷикӣ ва фаронсавӣ дар намунаи осори ду нависандаи барҷаста ба риштаи таҳлил кашидааст. Муаллиф ба ҳайси муҳаққиқи моҳияти масъаларо ба таври аъло дарк намуда, оид ба масъалаи мавриди назар диссертатсияи хешро таълиф намудааст, ки қобили таҳсин аст.

Дар радиҳои дастовардҳо баъзе камбудихо низ ба назар мерасанд:

- дар автореферати мазкур баъзан ҳолатҳои вайрон шудани шрифт мушоҳида мегарданд (сах., 4; 15; 16; ва ғ.);

- дар автореферат хатоҳои имлоӣ низ ба назар мерасанд (сах. 3 «ахаммият», сах. 8 «иттлоотӣ»...).

Муқарризони расмӣ дар баробари муайян кардани баъзе нуқсонҳои автореферати диссертатсия (тоҷикӣ ва русӣ) муҳимияти ҷанбаҳои назариявӣ амалӣ, навоарӣ ва дастовардҳои шоёни муаллифи диссертатсияро низ таъкид кардаанд.

Интихоби муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар бо он асоснок мегардад, ки онҳо мутахассисони варзида дар соҳаи таърихи забон, номшиносӣ ва шевашиносӣ буда, дар ин самт асару мақолаҳои зиёде таълиф карданд, ки мазмун ва муҳтавои онҳо ба мавзӯи диссертатсияи мазкур наздикӣ дорад. Муассисаи пешбар яке аз муассисаҳои бонуфузи илмӣ соҳаи филология дар ҷумҳурӣ ба шумор рафта, бо мутахассисони варзидаи худ дар

самти таҳқику таҳлили масоили умдаи таърихи забон, ономастика, лаҳҷашиносӣ хеле маъруф гардидааст.

Шӯрои диссертатсионӣ таъкид менамояд, ки докторант дар асоси маводи зарурӣ ва фаровон хусусиятҳои воҳидҳои фразеологии забонҳои тоҷикӣ ва фаронсавиро ба таври дақиқ мавриди таҳлил ва баррасӣ қарор додааст.

Аз баррасии мавзӯи мазкур, метавон ҳамчунин ба ин натиҷа расид, ки қорбурди воҳидҳои фразеологӣ дар асарҳои бадеӣ барои баланд шудани сатҳи ҷаҳонбинӣ ва фикронии хонанда нақши асосӣ мебозанд. Пас аз таҳлили воҳидҳои фразеологии романи «Духтари оташ»-и Ҷалол Иқромӣ ва повести «Бегона»-и Албер Камю ҳам дар забони тоҷикӣ ва ҳам дар забони фаронсавӣ, диссертант ба чунин натиҷа расидааст, ки барои омӯхтани забони хориҷӣ ба таври муқоиса дар ҳар ду забон хондани ин асарҳо мувофиқи мақсад мебошад. Ин иқдом барои боз ҳам хубтар аз бар кардани забони хориҷӣ кӯмак мерасонад.

Аҳаммияти назарии диссертатсия дар он зоҳир мегардад, ки дар заминаи таҳқиқоти воҳидҳои фразеологӣ дар намунаи асл ва тарҷумаи романи «Духтари оташ»-и Ҷалол Иқромӣ ва повести «Бегона»-и Албер Камю баъзе паҳлуҳои норавшани воҳидҳои фразеологӣ, бахусус зимни тарҷума аз як забон ба забони дигар ошкор карда шуд.

Аҳаммияти амалии диссертатсия аз он иборат аст, ки маводи диссертатсия имкон дорад ҳангоми омӯхтани ибораҳои рехтаи забони тоҷикӣ ва муқоисаи онҳо дар забони фаронсавӣ, хондани курсҳои махсус оид ба фразеологияи тоҷик, тайёр кардани дастуру лексияҳо барои фанни «Ибораҳои фразеологии забонҳои тоҷикӣ ва фаронсавӣ» мавриди истифода қарор дода шавад. Натиҷаҳои таҳқиқоти мазкурро ҳамчунин ҳангоми таҳияи масъалаҳои муқоисавии фразеология метавон истифода намуд. Маводи диссертатсияро дар таҳқиқотҳои минбаъда оид ба масъалаҳои фразеология, услубшиносӣ ва тарҷумашиносӣ, инчунин барои тайёр намудани монографияҳо дар ин соҳаи илм метавон мавриди истифода қарор дод.

Бо назардошти мақсади асосии пажӯҳиш ва дар заминаи ҳалли вазифаҳои диссертатсия масъалаҳои асосии зерин барои Ҷимоя пешниҳод гардидаанд:

1. Таҳқиқот дар ин замина ба исбот мерасонад, ки воҳидҳои фразеологӣ ё фразеологизмҳо дар забонишиносӣ қисми аз ҳама муъҷаз, рехтаву устувор ва пуробуранги воҳидҳои забониро ташкил медиҳанд ва дар забон барои нишонрас ва боз ҳам таъсирбахш шудани сӯхани гӯянда хизмат мекунанд.

2. Мафҳуми илмии фразеология дар забоншиносӣ бори нахуст аз ҷониби муҳаққиқи фаронсавӣ Ш.Балли ҷорӣ карда шуда, дар таҳқиқоти

муҳаккиқони минбаъда рушду такмили бештар пайдо кард ва ба сифати соҳаи алоҳидаи забоншиносӣ эътироф гардид.

3. Омӯзиши муқоисавии воҳидҳои фразеологӣ тоҷикӣ ва фаронсавӣ дар намунаи воҳидҳои фразеологӣ романи «Духтари оташ»-и Ҷалол Иқромӣ ва повести «Бегона»-и Албер Камю барои таҳқиқоти минбаъда дар заминаи омӯзиши муқоисавии воҳидҳои фразеологӣ тоҷикӣ ва забонҳои дигар роҳ боз мекунад.

4. Воҳидҳои фразеологӣ дорои вижаи ҳар як забон буда, ҳангоми тарҷума ба забони дигар то андозае мушкилот эҷод мекунад.

Зимни таҳқиқ осори илмии муҳаккиқони ватанию хориҷӣ истифода шудаанд, ки муҳимтарини онҳо таҳқиқотҳои «Ибораҳои фразеологӣ дар забони тоҷикӣ»-и Ғаффоров Р.; «Фразеологияи забони ҳозираи тоҷик»-и Маҷидов Ҳ.; «Роҳҳои асосии истифодабарии ибораҳои фразеологӣ дар романи «Духтари оташ»»-и Ҳасанов И.; «Оид ба воҳидҳои фразеологӣ ва вазифаҳои синтаксисии онҳо»-и Мақсудов Т., Зикриёев Ф.К., Ҷалилов Ҳ.; «Фразеологияи забони тоҷикӣ дар асарҳои тарҷумавӣ»-и Бачаев М.; «Оид ба сарчашмаҳои пайдоиши воҳидҳои фразеологӣ»-и Азимова М.Н. ва асарҳои илмии муҳаккиқони рус – «Фразеологияи забони фаронсавии муосир»-и Назарян А.Г.; «Семантикаи ибораҳои фразеологӣ»-и Жуков В. П.; «Фразеологияи забони фаронсавӣ»-и Соколова Г.Г. инчунин таҳқиқотҳои муҳаккиқони аврупоӣ – «Масъалаҳои забоншиносии умумӣ»-и Эмил Бенвенист; «Рисолаи услубшиносии фаронсавӣ»-и Шарл Балли ва дигаронро дар бар мегиранд.

Мубоқи мақсаду вазифаҳои диссертатсияи мазкур зимни омӯзиши васеи воҳидҳои фразеологӣ асосан аз усули таҳқиқотии таҳлили семантикӣ ва таҳлили муқоисавӣ истифода шудааст. Тавассути усули таҳлили семантикӣ тобиши маъноии калимаҳо ошкор ва муайян гардидааст. Ба воситаи методи таҳлили муқоисавӣ мувофиқат ва фарқи воҳидҳои фразеологӣ дар забонҳои тоҷикӣ ва фаронсавӣ муқаррар карда шудааст.

Саҳми шахсии муҳаккиқ дар он зоҳир мешавад, ки мавзӯи мазкур бори нахуст дар забоншиносии муқоисавӣ мавриди таҳқиқу баррасии илмӣ қарор мегирад ва вижаҳои қорбурди воситаҳои алоқаи нахвӣ дар асоси асарҳои бадеӣ низ ошкор шудаанд.

Ҷаласаи Шӯрои диссертатсионии 6D. КОА-028-и назди Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ рӯзи 4 март соли 2020 дар бораи ба Бойматова Дилрабо Мелиқмуродовна додани дараҷаи илмии доктори фалсафа (PHD)-доктор аз рӯи ихтисос, аз рӯи ихтисоси 6D021300 - Забоншиносӣ (6D0205011 - Забоншиносии қиёсӣ-таърихӣ, типологӣ ва муқоисавӣ) қарор қабул кард.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар Шӯрои диссертатсионӣ аз шумораи умумии 25 нафар аъзои Шӯрои диссертатсионӣ, 22 нафар иштирок дошт, ки аз ин 7 нафар аз рӯи ихтисоси 10.02.22–Забонҳои халқҳои кишварҳои хориҷӣ Аврупо, Осиё, Африко, сокинони бумии Амрико ва Австралия (забони тоҷикӣ) мебошанд, дар ҷаласа иштирок дошт. Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор» - 22 нафар, «зид» - нест «баргаҳои беэтибор» - нест.

Баромади Бойматова Дилрабо Меликмуродовна дар мавзӯи «Таҳлили муқоисавии воҳидҳои фразеологӣ тоҷикӣ ва фаронсавӣ (дар намунаи асл ва тарҷумаи романи «Духтари оташ»-и Ҷалол Иқромӣ ва повести «Бегона»-и Албер Камю)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯи ихтисос, аз рӯи ихтисоси 6D021300 - Забоншиносӣ (6D0205011 - Забоншиносии қиёсӣ-таърихӣ, типологӣ ва муқоисавӣ), тақризи муассисаи масъул, баромади муқарризони расмӣ - доктори илмҳои филологӣ, профессор Маҳмадҷонов Олимҷон Обидҷонович, номзоди илмҳои филологӣ, дотсент Ҷумаев Туйчибой Боқиевич ва муассисаи пешбарро шунида, муҳокима карда, Шӯрои диссертатсионӣ дар асоси натиҷаҳои овоздиҳии пинҳонӣ, ҳулосаи қабулкардаи худ оид ба диссертатсия дар бораи асолат, арзиш, навоарӣ ва натиҷаҳои бадастовардаи диссертант

қарор қабул мекунад:

1. Диссертатсияи Бойматова Дилрабо Меликмуродовна дар мавзӯи «Таҳлили муқоисавии воҳидҳои фразеологӣ тоҷикӣ ва фаронсавӣ (дар намунаи асл ва тарҷумаи романи «Духтари оташ»-и Ҷалол Иқромӣ ва повести «Бегона»-и Албер Камю)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯи ихтисос, аз рӯи ихтисоси 6D021300 - Забоншиносӣ (6D0205011 - Забоншиносии қиёсӣ-таърихӣ, типологӣ ва муқоисавӣ) ба талаботи банди 2 ва зербандҳои 10 ва 11 «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ (дотсент, профессор)»-и Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26-уми октябри соли 2016, №505 тасдиқ шудааст, комилан мувофиқат мекунад.

2. Мақолаҳои илмӣ ҷопшудаи муҳаққиқ мазмуну мундариҷаи диссертатсияро пурра инъикос менамоянд.

3. Ба Бойматова Дилрабо Меликмуродовна дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PHD)-доктор аз рӯи ихтисос, аз рӯи ихтисоси 6D021300 Забоншиносӣ (6D0205011 Забоншиносии қиёсӣ-таърихӣ, типологӣ ва муқоисавӣ) дода шавад.

4. Аз Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон хохиш карда мешавад, ки ба Бойматова Дилрабо Меликмуродовна дараҷаи илмии доктори фалсафа (PHD)-доктор аз рӯи ихтисос, аз рӯи ихтисоси 6D021300 - Забоншиносӣ (6D0205011 - Забоншиносии киёсӣ-таърихӣ, типологӣ ва муқоисавӣ)-ро диҳад.

Раиси Шӯрои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои филологӣ, профессор

Ҷаматов С.

Котиби илмии Шӯрои диссертатсионӣ,
номзади илмҳои филологӣ, дотсент

Мирзоалиева А.Ш.

4 марти соли 2020.